

Asia: VN/34466/2023

Lausuntopyyntö itäisen Suomen tuulivoimarakentaisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on julkaissut lausuntopyynnön 1.11.2024 (VN/34466/2023), jossa tavoitteena on selvittää TEM:n raportissa (2024:28) esitettyjen vaihtoehtojen toteutettavuutta keskittyen erityisesti kompensaatoratkaisuun. Lisäksi lausunnonantajat voivat esittää yleisiä näkemyksiä raportin sisällöstä ja johtopäätöksistä mukaan lukien toiveet koordinaation lisäämisestä.

Itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen loppuraportissa oli selkeästi todettu Kuusamon potentiaali. Kuusamon kaupunki ja hanketoimijat ovat perustaneet oman työryhmän tukemaan kompensaatioalueen pilottihankkeen valmistelua.

Kompensaatioalue ja sen merkitys

Kompensaatioalueet ja niiden puitteissa tehtävät tutkajärjestelyt ovat tärkein keino edistää tuulivoimaa Itä-Suomessa. Kuusamon naapurikunnassa Taivalkoskella sijaitsevasta tutkan vuoksi ”Koillismaan tuulivoimakompensaatioalue” koostuisi luontevasti näistä kahdesta kunnasta. Tällä alueella voisi sijaita realistisen arvion mukaan lähes 200 voimalaa, mikä merkitsisi lähes 2,0 miljardin euron investointia. Tuulivoiman lisärakentaminen saisi aikaan mittavat aluetaloudelliset hyödyt, mikä osaltaan tukisi valtioneuvoston priorisoimaa itäisen Suomen elinvoiman kehittämistä.

Pilottivaiheen jälkeen kompensaatioaluetta voi tarkastella Itä-Lapin kompensaatioalueen kanssa, josta on jo keskusteltu Itä-Lapin kuntayhtymän sekä molemmilla alueilla toimivien tuulivoimayhtiöiden kanssa.

Arvio voimaloiden määrästä perustuu siihen, että Kuusamossa on vireillä mm. tuulivoimaosayleiskaavoissa 200 tuulivoimalaa ja niiden runkona kolme kaupungin kesäkuussa 2024 hyväksymää merkittävää tuulivoimaosayleiskaava-aloitetta. Em. kompensaatioalueella on valmisteilla olevissa hankkeissa ainakin 50 voimalaa lisää.

Tuulivoimarakentaminen olisi erittäin tärkeää Kuusamon kaupungin ja koko Koillismaan alueen taloudelle, vihreää energiaa hyödyntävien elinkeinojen kehittymiselle ja huoltovarmuudelle. Samalla alueen tuulivoimapotentialilla on kansallista merkitystä, jotta Suomessa ei oltaisi liikaa jo kuormitetun Länsi-Suomen tuulisuusalueen varassa.

Ilmastokysymysten merkitys Koillismaan tärkeille elinkeinoille kasvaa. Uusiutuvan energian saatavuus on kansainvälisesti tunnetulle matkailukaupungille ehdoton valtti ja menestymisen edellytys. Myös vahvan teollisen pohjan kehittäminen edellyttää uusiutuvan sähkön tuotantoa ja saatavuutta.

Mikäli kompensatoratkaisua, sen rahoitusmallia ja muun infran rakentamisen rahoituksen kokonaisuutta ei saada ratkaistua, Koillismaa menettäisi vähintään 370 miljoonan euron tuotot tuulivoimaloiden elinkaaren aikana. Lisämenetyksiä aiheutuisi kahden (2) miljardin euron investoinnin paikallistalouteen jäävästä osuudesta 400 miljoonaa euroa ja vihreän siirtymän investointien lykkääntymisenä ja todennäköisinä menetyksinä.

Rahoitusvastuiden jakaantuminen

Koska tuulivoiman ja aluevalvonnan yhteensovittamisen lisäksi on samaan aikaan mm. NATO-yhteensopivuudesta johtuvaa tarvetta kehittää Suomen tutkavalvontaa, kohdistuu aluevalvontaan muitakin paineita kuin tuulivoiman yhteensovittaminen. Siksi kompensatoratkaisun rahoituksesta päävastuun tulisi olla valtiolla - mahdollisesti myös EU-rahoituksen kanssa - ja tuulivoimatoimijat osallistuisivat rahoitukseen jatkovalmistelun mukaisesti. Rahoituksen tulisi järjestyä etupainotteisesti.

Alueen kunnilla on jo nyt huomattava vastuu ydintehtäviensä ohella mm. tieverkon peruskorjauksista, myös valtion tiehankkeiden osalta. Ottaen huomioon kuntien talouden haasteet, kunnat eivät pysty ottamaan lisävastuita aluevalvonnan ja tuulivoimahankkeitten yhteensovittamisesta.

Puolustusvoimien lausuntomenettelystä

Puolustusvoimat voi aina ohjata hankkeita VTT:lle haittavaikutusten tarkempaan arviointiin. Puolustusvoimat voi myös lausua, muistuttaa ja viime kädessä valittaa kaavaratkaisuista ja näin turvata aluevalvonnan toimintaedellytykset.

Puolustusvoimien lausuntomenettelyä tulisi kehittää tavalla, joka ei jo ennakoon sulje pois hankkeita ennen kuin niiden mahdolliset haitat on selvitelty yksityiskohtaisesti kuntakaavoituksessa, ja etsitty keinot haittojen vähentämiseksi tai kokonaan niiden poistamiseksi.

Ministeriöiden raportin mukaan tuulivoimarakentaminen olisi mahdollista myös ilman kompensatioalueita rakentamalla tuulivoimaa Puolustusvoimien myönteisen lausunnon saaneille, mutta vielä rakentamattomille alueille. Koillismaalla tällaisissa hankkeissa on kuitenkin vain 56 voimalaa, eli ylempänä mainittuun potentiaaliin nähden ei edes kolmasosaakaan. Tästäkin syystä Kuusamon kaupunki tähdentää toimivan ja rahoituspohjaltaan kestäväen kompensatoratkaisun saamista Koillismaan alueelle.

Koillismaasta sähkönsiirron ja kapasiteetin tasauksen solmukohta

Yllä mainittu voimalamäärä parantaisi alueiden ja teollisuuden toimintaedellytyksiä koko Itä-Suomessa. Lähes 200 voimalaa tuottaisi yhteensä noin 1500 MW kokonaistehon, mikä vastaa Olkiluoto 3:n suuruusluokkaa. Tuulivoiman hyödyntäminen ja Koillismaan tuulivoimakompensaatioalueen perustaminen ovatkin tärkeitä etappeja kantaverkon pohjois-etelä-suuntaisen strategisen kehittämisen kannalta. Kainuun ja Lapin kantaverkon yhdistäminen Koillismaalla mahdollistaa myös kansallisesta huoltovarmuuden näkökulmasta kantaverkon resilienssin lisäämisen tuotanto- ja kulutushuippujen tasaamiseksi.

Muista hyödyistä voidaan mainita Koillis-Suomen merkittävät investoinnit sähkönkulutuspiikkejä tasaavista pumppuvoimalaitoksista akkuihin sekä energiantensiiviset investoinnit kuten esimerkiksi digitaalisen talouden konesalit, joista viimeksi mainittua selvitetään parhaillaan. Myös muut teknologiset innovaatiot, kuten mikroaaltoja pidempien aaltojen tutkasignaalien havaintodatan korjaaminen tuulivoimageneraattorin tuottaman häiriön poistamiseksi tulee ottaa toimenpiteiden kohteeksi.

Sähkönsiirtoverkon rakentaminen merkitsisi Koillismaan kompensatioalueella vähintään 80 miljoonan euron investointia (linja ja asemat). Etelä-Kuusamoon kaavoitusaloitteet tehneet tuulivoimatoimijat ovat ilmaisseet valmiutensa rahoittaa sähkönsiirtoverkon rakentamista.

Itäisen Suomen elinvoimaisuuden parantaminen on keskeinen osa itäisen rajamme turvaamista ja kokonaisuuspuolustusta. Teollisuusinvestoinnit ja muiden elinkeinojen kehittäminen edellyttävät nykyään erityisesti uusiutuvan energian riittävää tarjontaa. Turvallisuus rajan tuntumassa on Kuusamon elinehto, mutta niin on myös oman alueemme elinvoima. Vetoamme ministeriöihin, että meille varataan mahdollisuus kehittää luontaisia elinkeinojamme kuten uusiutuvan energian tuotantoa – jolla on laajempaa kansallista merkitystä myös huoltovarmuudelle.

Karsikko Jari
Kuusamon kaupunki